

KIRSAL KESİM GENÇLİĞİNİN GELİŞİMİNİ OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEYEN KÜLTÜREL FAKTÖRLER

Asker KARTARI*

Bu çalışmada toplumsal değişme, geleneksel kültür ve kırsal kesim gençliğinin eğitimi arasındaki ilişkiler tartışılarak, kırsal kesim gençliğinin gelişim sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çevre, insanların gelişiminde önemli rol oynar. Kırsal kesimde çevrenin belirleyicilerinden biri de geleneksel kültürdür. Değişme, geleneksel kültürün maddi yönünde maddi olmayan yönündekine göre daha hızlı olmaktadır. Bunun sonucunda çağdaş yaşamın gerektirdiği kurallara uymak zorunda olduğu halde geleneksel kültürden kopamayan kırsal kesim gençliğinin gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir.

Eğitimin yaygınlaşması, çağdaş kültürle olan iletişimin gelişmesi ve endüstrileşme, geleneksel kültürdeki değişmeyi hızlandıracak ve kırsal kesim gençliğinin çağdaş yaşama uyumu kolaylaşacaktır. Bu değişme süreci, kırsal kesim gençlerinin gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen kültürel faktörlerin de değişmelerine yol açacağından, gençlerin gelişmelerine olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, kırsal kesim gençliğinin gelişimini olumsuz yönde etkileyen kültürel faktörleri, değişen toplumsal koşullar içinde incelemektir. Çalışmada, çevre koşullarının, bunlar arasında da özellikle geleneksel kültürün kırsal kesim gençliğinin gelişimi üzerinde yarattığı sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın amacı, kırsal kesim gençliğinin gelişiminde geleneksel kültürün önemini vurgulamak, geleneksel kültürün gelişim üzerindeki etkilerini toplumsal değişme süreci içerisinde incelemek, sonuçta, kırsal kesim gençliğinin gelişim sorunlarının neler olduğunu saptayarak bu sorunlara önerilebilecek çözümleri sıralamaktır.

Bu çalışmada kullanılacak bazı kavramlar ve terimlerin tanımlanması konunun anlaşılmasına yardım edecektir.

Gençlik, çalışmanın ana ögesini oluşturması açısından ilk önce tanımlanması gereken kavramdır.

"Gençlik, kendi içinde tutarlı olmasına karşın zaman zaman çocuksu olabilen, ergenlik döneminin bazı kalıntılarını hâlâ yaşayan ve öte yandan yetişkin insana özgü bazı davranışları da arada bir gösteren gerçek insanlar topluluğu olarak tanımlanabilir" (1).

(*) Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Halkbilim Öğretim Görevlisi.

(1) Gençtan, E., Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, 2.Baskı, Ankara, 1982, s.145.

Gençlik, genellikle 15-25 yaş arasındaki insanları kapsayan bir kavram olmakla birlikte, toplumdaki topluma, hatta aynı toplumun değişik kesimlerinde bile farklı şekillerde anlaşılmaktadır. Kentsel kesimde, genç olarak bilinen insanların hiç olmazsa ortaokulu bitirmiş ya da liseye girebilecek yaşlardakiler, bazı kesimlerde ise üniversite öğrencileri genç sayılır. Bu gibi gelişmiş kentsel kesimlerde "ergenlik önemli bir ölçü olmamaktadır" (2). Burada belirleyiciler, belirli sosyal gelişimin aşamalarıdır.

"Köyde ise gençlik yaşını en başta ergenlik etkilemektedir. Özellikle kızlar 'bülüğ çağına erince' genç sayılmaktadır. Ayrıca, ilkokulu yeni bitirmiş kız veya oğlunda çocuk özellikleri de devam etmektedir. Erkek çocuğun ilkököl sonrası bir işe başlaması veya orta dereceli okula girmesi de bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Evlenme, askerlik yapma gibi olaylar da gençlik yaşında bir ölçü olabilmektedir" (3).

Bu görüşler ışığında, köylerde gençlik yaşının ergenlikle başladığını ve evlenme ya da askere gitme ile sona erdiğini kabul edebiliriz.

Kızların ergenlik yaşı genellikle 12-15 yaşlar arasında olmaktadır. Kırsal kesimde, 15-18 yaşlar arasında evlenen kızlar çoğunluktadır. O halde, kırsal kesimde kızların gençlik yaşı 12-18, erkeklerin ergenliğini yaklaşık iki yıl daha geç olduğu sayılıştından ve askerliklerini hesaba katarak erkeklerin gençlik yaşını da 14-20 olarak belirleyebiliriz. Bununla birlikte, kırsal kesimde 25 yaşına kadar erkeklere, 20 yaşına kadar da kızlara genç denilmekte; ancak, bunlar genel olarak evli ve çocuklu olduklarından diğer gençlerden ayrı tutulmaktadırlar. Gençlik tanımlarından biri, "çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma yaşama hazırlık dönemidir" şeklindedir (4).

Bu tanıma göre de, kırsal kesim gençliği için belirlediğimiz yaş sınırlarının geçerliliği savunulabilir. Çünkü, biraz sonra belirteceğimiz kültürel faktörler bu dönemdeki insanlara genç rolünü motive etmekte, gençlikle ilgili beklentiler ve tutumlar çeşitli yaptırımlarla desteklenmektedir.

Çalışmamızda üzerinde durulması gereken ikinci kavram "kırsal kesim" kavramıdır. Kırsal kesim terimi öncelikle köy yerleşmesi ve çevresini anlatmak amacıyla kullanılmaktadır. Ancak konuya biraz daha yaklaşıldığında köyün "halkı belli toprak bütünü işleyen, kır yerleşmesi üzerinde konutlar topluluğu"nu anlattığı görülmektedir (5).

Burada kır sözcüğünün köyü de içine alan daha geniş bir anlam taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Kırsal kesim terimi ile kastedilen "kentlerin dışında kalan yerleşmeler"dir (6). "Kent-dışı ile eşanlı olan kırsal, köylerle birlikte belli bir nüfus yoğunluğuna ulaşan kasabaları da kapsamaktadır" (7). Bu tanımdan yola çıkıldığında, bir yerleşmenin kırsal ya da kentsel olduğunu belirleyen nüfus yoğunluğunun saptanması gerekmektedir.

"Türkiye'de kır yaşantısından ve tarım iktisadının egemenliğinden çıkarmak için nüfusu 10 bini aşan yerleşmelere geçmek gerekmektedir" (8).

- (2) Atalay, B., Köy Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Büyükgeçit Köyü Araştırması, Erzurum, 1979, s.21.
- (3) Atalay, B., a.g.e., aynı yerde.
- (4) Yörükoğlu, A., Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı Eğitimi ve Sorunları, Ankara, 1985, s.3.
- (5) Türkçe Sözlük, TDK., 6.Basım.
- (6) Tütengil, C.O., 100 Soruda Kırsal Kesim Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları, 3.Baskı, İstanbul, 1979, s.7.
- (7) Tütengil, C.O., a.g.e., s.8
- (8) Tütengil, C.O., a.g.e., s.10

Bir yerleşmenin kırsal yerleşme olup olmadığı yalnız nüfus ögesine bağlı değildir. Kırsal ve kentsel kesim arasındaki ayrımın yapılabilmesi ancak, bu kesimlerdeki ekonomik etkinliklerin niteliği, iş bölümü ve dayanışma biçimleri, sosyal örgütler, aile yapısı gibi ögelerin de belirlenmesiyle yapılabilir.

"Tarımsal faaliyetlerin ağırlığını koruduğu kırsal alanlarda mekanik iş-bölümü ve cemaat ruhunun canlı tutulduğu bir dayanışma ve sosyal örgütler, ailenin geniş ölçüde etkilendiği gelenekçi bir dünya görüşü karşımıza çıkmaktadır. Kentsel alanlarda ise sanayi ve hizmetler ağırlık kazanmakta, organik işbölümü ve sosyal örgütlemeye dayalı dayanışma biçimleri aileyi arka plana iterek yenilikçi dünya görüşünü beslemektedir. Söz konusu ettiğimiz iki ayrı toplum yapısına bağlı bu özellikler, yerleşme yeri bakımından köylük alanlar da diyebileceğimiz kırsal yerleşmelerde ve kentlerde somutluk kazanmaktadır" (9).

Uluslararası alanda nüfus ögesinin kırsal yerleşmelerde yaygın olarak kullanılması, hem bu alanda evrensel bir birliğin sağlanmasına yardım etmekte, hem de kırsal alanlarla ilgili bilgilerin, istatistiklerin toplanmasını kolaylaştırmaktadır.

Çalışmamızda tanımlanması gereken üçüncü kavram ise gelişim ya da gelişmedir. Gelişme ile büyüme kavramları arasında bir yakınlık vardır.

Ancak, gelişme büyümeye göre daha kapsamlı bir kavramdır ve büyümeye de içine alır. Bir çocuğun gelişiminden söz edildiği zaman, onun hem boyunun uzaması ve ağırlığının artması, hem de yetişkinlerde bulunan güçleri elde etmesi ve onların görünüşlerini kazanmaya doğru ilerlemesi kastedilir. Gelişme, bilimsel anlamıyla, organizmada döllenmeden yaşamın sonuna kadar meydana gelen ve belirli bir yöne doğru olan yavaş ve sürekli değişikliklerdir. Buna göre, orta yaşlıktan ihtiyarlığa doğru olan süreç de gelişmedir. Bununla birlikte, genel olarak günlük dilde gelişme sözünden, yaşamın başlangıcından yetişkinliğe kadar fizyolojik ve psikolojik güç ve yetilerin artması bitimindeki değişiklikler kastedilir. Kısaca söylemek gerekirse, gelişme, belli bir doğrultuya yönelik sistemli değişiklikler olarak tanımlanabilir (10).

GELİŞMEDE ÇEVRENİN ETKİSİ

İnsanın gelişiminde çevrenin rolü büyüktür. Öğrenme ve eğitim de çevre etkilerinin insan davranışlarında meydana getirdiği değişiklikler olarak tanımlanır.

"Çevre kavramı, insan davranışlarını etkileyip genetik olmayan bütün etmenleri içine alır. İnsanın çevresini fiziksel ve sosyal olmak üzere iki bölüme ayırabiliriz. Besin, hava, sıcaklık, ışık, atmosfer basıncı organizmanın fiziksel çevresinin önemli öğeleridir. Bireyin etrafındaki insanlar, onların örf ve adetleri, gelenek ve göreneklere, sosyal ve kültürel çevreyi meydana getirir. Bireyin çevresel etkiler altında kendisini rahat hissedip etmeyişi, belli başlı temel ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmaması onun gelişen kişiliğini ve davranışlarını etkiler" (11).

Çocuk, doğumundan başlamak üzere bulunduğu çevrenin etkisini duyar. Gereklerin çevresi tarafından, alışılmış şekillerde karşılanır. Çocuğun gereksinimlerini yardımsız olarak karşılayamayacağı açıktır. Bu nedenle, çevresindeki kişi ve koşullara bağlanmak zorunda kalır. Çocuğun "başkalarına

(9) Tütengil, C.O., a.g.e., s.9.

(10) Baymur, F., Genel Psikoloji, 4.Baskı, İstanbul, 1978, s.10

(11) Baymur, F., a.g.e., s.11.

bağlı olması, bu kimselerin bu fizyolojik ihtiyaçları tatmin ediş usullerini ço-
cuğun benimsemesine sebep olur, zira bir kere başka bir usul bilmemektedir,
sonra ailenin ve grubun usullerine uymak müsbet bir takviye görür" (12).

"Toplum ve kültür, davranış ve tutumları etkileyen tüm etkenler arasın-
da en geniş kapsamlı olanlarıdır. Pekçok kimse bu etkilerden ender olarak
sıyrılır ya da hiç kurtulamaz. kültürel ve sosyal normlar, yaşamımızın tüm
koşullarını belirlerler. Kişi, kültürel değer ve normları toplumsallaşma (soci-
alization) denilen bir süreç yoluyla kazanır. Pekçok kültürde, birçok çocuk
için ilk toplumsallaşma kaynağı, toplumun temel davranış biçimlerini öğreten
ailelerdir" (13).

Geleneksel aile yapısının, kentsel kesime göre, korunduğu kırsal kesim-
de, geleneksel kültür öğeleri etkin bir biçimde bireyin gelişimini etkiler.

"Gelişme, çevre ile, toplum kültürü ile yakından ilgilidir. Bu sebeple
psikolojik bakımdan, çeşitli bölge ve kültürlerin insanları farklıdır. İnsan üze-
rinde çevrenin etkilerini çok önemli görmek gerekmektedir. Çünkü, 'Veraset
ve çevre şartları arasındaki karşılıklı tesir neticesinde meydana gelen geli-
meye olgunlaşma' denir" (14).

TOPLUMSAL DEĞİŞME VE KIRSAL KESİM YAŞAMINA ETKİSİ

Değişme, önceki durum ya da davranıştan farklılaşma biçiminde açıklan-
abilir. Toplumsal değişme ise, "sosyal yapıların yeni sosyal aksiyon ve etki-
leşme biçimlerinin önemli bir şekilde değiştirilmesi demektir" (15). Burada
sözü edilen ilişkiler, toplumu oluşturan grup ve kurumların kendi aralarındaki
ve karşılıklı olarak birbirleriyle olan ilişkileridir. Bu durumda, toplumsal de-
ğişme, kurumlardaki değişimleri de ifade etmektedir. Ekonomik yapıda topl-
umsal rol ve statülerde dinde, eğitimde, sanatta, iletişim sistemlerinde, dil-
de, gelenek ve göreneklerde, aile ve akrabalık ilişkilerinde, vb. konulardaki
değişmeler toplumsal değişimin sonuçlarıdır.

Toplumsal değişimin nedenleri arasında, toplumlararası etkileşim nede-
niyle ortaya çıkan "ideal ve gerçek normlar arasındaki boşluk" (16), değişme-
yi güdüleyen ve zorlayan dış güçler, ekonomik etkinliklerdeki değişimleri sa-
yabiliriz.

Toplumsal değişme, insanların toplum olarak yaşamaya başladıklarından
bu yana varlığını korumakla birlikte, sanayi devrimiyle hızını arttırmış ve
toplumların yapısından gözle görülür değişikliklere neden olmuştur. Bu de-
ğişiklikler, toplum içi dengenin bozulmasına, sınıf ve tabakaların ortaya çıkma-
sına yol açmıştır. Sınıf ve tabakaların yaşam biçimindeki belirgin farklılık
ise, kültürel farklılaşmayı ve yabancılaşmayı doğurmuştur.

"Kültür (Ekin), insan topluluklarının içinde yaşadıkları fiziksel ve top-
lumsal çevreye uyum çabalarından doğan bir yaşama biçimi olarak tanımlanır.
Bir toplumda geçerli gelenekleri, töreleri, inançları, insan ilişkilerini, toplum-
daki zevkleri, güzel sanatları, yazını içerir. Bir bakıma kültür belli bir toplu-
mun kişiliği demektir. Onu başka toplumlardan ayıran tüm özellikleridir;
ürettiği nesnelere yarattığı manevi değerlerdir" (17).

(12) Munn, N.L., Psikoloji: İnsan İntibakının Esasları, İstanbul 1958
s.37.

(13) Morgan, C.T., Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, Ankara, 1979, s.390.

(14) Munn, N.L., a.g.e., s.117.

(15) Eserpek, A., Sosyal Kontrol, Sapma ve Sosyal Değişme: Erzurum'un
İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara, 1979, s.1.

(16) Eserpek, A., a.g.e., aynı yerde.

(17) Yörükoğlu, A., Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Ankara, 1984, s.31.

Kültürün özellikle maddi olmayan yönündeki değişme, maddi kültür öğelerinden daha zor ve yavaş gerçekleşir.

Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan kentleşme de kırsal kesimin kentle olan etkileşimini artırmış ve kırsal kesim toplumsal değişmeden daha çok pay almaya başlamıştır.

KIRSAL KESİM GENÇLİĞİNİN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

"Sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir, yani ailesinin, akraba ve komşuluk düzeyinin, şehir ve köyünün nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir" (18). Sosyalleşme sürecinin başlangıcı olan çocukluk dönemi, gençliğin incelenmesi sırasında ele alınması gereken bir konudur. Çünkü, vicdan, ahlak gibi önemli kişilik öğelerinin gelişimi çocukluk döneminde gerçekleşmektedir. Whiting ve Child'in "sosyalleşme sürecinin ve çocuk yetiştirme yollarının karşılaştırmalı incelenmesi" gibi araştırmalar, çocuk yetiştirme yolları ile kişilik arasındaki bağı ortaya çıkarmıştır. (19).

Yerleşme → Çocuk Yetiştirme → Kişilik → İnanç
Düzeni → yolları → özellikleri → sistemleri

sürecinde vurgulanmak istenen fikir, yerleşme alanı ve şeklinin sosyalleşme süreci sonunda inanç sistemlerini ortaya çıkaracağı şeklindedir.

A. AİLEDE GENCİN YERİ VE GENÇTEN BEKLENTİLER

Türkiye'de kırsal kesim ailesi Ataerkil ailedir. Bu aile türünde "aile içi ilişkilerde roller belirlenmiştir ve herkesçe bilinir" (20). Aile kurallarının belirli olması, davranışlarının tutarlı olmasını sağladığından, önceden kestirilebilir niteliktedirler. "Kurallar katı da olsa belli kurallara uymak daha kolaydır" (21).

"Geleneksel Türk ailesinde babanın tartışılmaz, salt otoritesi vardır. Evde ilk ve son sözü söyleyen odur. Babaya karşı gelmek, onunla tartışmak, sözünü dinlememek düşünülemez. Babayla çocuklar arasında korkuyla karışık saygılı bir uzaklık vardır. Baba sevgisini açıktan değil, uzaktan belli eder" (22).

"Otoriteryanizmin bir kişilik özelliği olduğu kırsal kesimde de bazı babaların aile içinde demokratik tavırlı olduğu ileri sürülebilir. Ancak, 'otoriteryanizm'... toplumsal normların dışında değildir; yani kültüre bağlıdır" (23).

Geleneksel kesimde,

"Aile içindeki konularda gençlerin düşünceleri önem taşımaz, 'onlar çocuktur akılları ermez'. Kızların düşüncesi daha da önemsizdir. Zaten pek dü-

(18) Kağıtçıbaşı, Ç., İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş, 4. Baskı, İstanbul, 1979, s.245.

(19) Kağıtçıbaşı, Ç., a.g.e., s.263.

(20) Yörükoğlu, A., Gençlik., s.143.

(21) Yörükoğlu, A., a.g.e., aynı yerde.

(22) Yörükoğlu, A., a.g.e., s.142.

(23) Kağıtçıbaşı, Ç., Gençlerin Tutumları: Kültürlerarası bir Karşılaştırma, Ankara, 1973, s.1.

şünceleri sorulmaz da. Erkek çocuk, çalışıyor ve para kazanıyorsa iş meselelerinde düşüncesi sorulabilir" (24).

Yörükoğlu, ana babaların tutumlarını inceleyen araştırmalarda, ana babaların gençlere karşı tutumlarının otoriter, otoriter, demokratik, eşitlikçi, hoşgörülü ve aldırma tutumları olarak tanımladığı ve kırsal kesim gençlerinin ailelerinin otoriter ve otoriter olarak sınıflandırdıklarını belirtiyor (25).

Kız çocuklar, ergenlik döneminden başlayarak ev içine kapatılmakta ve kadın rolünü öğrenmek üzere motive edilmektedir. Ondan istenen iyi bir anne ve iyi bir gelin rolüne hazır olmasıdır. Bu roller, yalnız söyleneni yapmayı, saygılı olmayı, söz dinlemeyi, itiraz etmemeyi, baş kaldırmamayı, kısaca kişiliğini ortaya koymamayı gerektirir.

Erkek çocuklar için durum dıştan farklı olarak görünse de hemen hemen aynıdır. Onun da rolünü iyi öğrenmesi ve tekrarlaması istenir. Bu rolün gerektirdiği davranışlardan sapma hoş karşılanmaz.

"Genç, babası yokken evde baba rolünü üstlenir, anasına kardeşlerine buyurur. Bu yönden babasını kendisine örnek alır. Baba yanında az konuşur, çok saygılı davranır. Baba azarladığı zaman haklı bile olsa sesini çıkarmaz, hakkını savunmaz" (26).

Saygı, kırsal kesimde en çok önem verilen sosyal değerlerden biridir. Aysel Ekşi'nin yaptığı araştırmaya göre, babaların %91'i, annelerin %94'ü gençlerin büyüklerine karşı saygılı olmalarını isterken, babaların ancak %37'si annelerin de %32'si gençlerin kendi kararlarını kendilerinin vermesini desteklemektedirler (27). Bu, anne ve babaların gençlere olan güvensizliğinin bir belirtisidir. Kırsal kesimde bu güvensizlik çok daha belirgindir. Babanın sert tutumu gençleri anneye daha çok yaklaştırmaktadır. Gençler sorunlarını, isteklerini anneleri aracılığıyla babaya ulaştırmakta, baba ile aralarında çıkan uyuşmazlıklar ise babanın zor kullanmasıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Kırsal kesimde aile içi tutum sonunda gençlerin gelişimleri genellikle olumsuz yönde etkilenmektedir.

"Sertlik, kuvvete boyun eğme, büyük görünme isteği gibi kişilik tipinin genellikle çocuğun sıkı disipline tabi tutulduğu ve sevilmediği ailelerde geliştiği tespit edilmektedir" (28).

Gençlerin katı bir disiplin altında yetişmeleri onların dış dünyaya kapalı, sessiz, çekingen birer kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki baskılar nedeniyle çalkantılı dönem çabuk atlatılabilir, ancak yeteneklerindeki gelişme durur (29).

"Aile içinde gençlere devamlı çocuk muamelesi yapılması ise, nefse itimadı azaltır, aşağılık kompleksi başlar, şahsiyet teşekkül etmez" (30).

(24) Atalay, B., a.g.e., s.88.

(25) Yörükoğlu, A., Gençlik....., s.131.

(26) Yörükoğlu, A., a.g.e., s.143.

(27) Yörükoğlu, A., a.g.e., s.129.

(28) Kağıtçıbaşı, Ç., Gençlerin Tutumları....., s.4.

(29) Yörükoğlu, A., Gençlik....., s.199.

(30) Atalay, B., a.g.e., s.31.

Kırsal kesimde ister çekirdek, ister geniş aile olsun, hemen bütün ailelerde "gençlerden beklenen büyüklerin yanında konuşmamaları, en azından onlara karşı gelmemeleridir" (31). Genç kızların "kayınvalideye, kayınbabaya" nasıl davranacağını ev içinde annesinden öğrenmesi beklenir. Bu tür davranışlar sözle anlatılmaktan çok uygulama ile kuşaktan kuşağa geçer.

"Herhangi bir yerde yaşlı bir kimse görüldüğünde el cepten çıkarılır, el arkada ise indirilir; yanlarında sigara içilmez, 'küfür yapılmaz' " (32).

Bunlar eski kurallar bile olsa, bugün gençlerden beklenen davranışlardır.

B.Gencin Eğitimi

1980 nüfus sayımına göre ziraat, orman, avcılık ve balıkçılıkla uğraşan 11.104.501 kişiden 5.159.057'si okur yazar değildir (33). Yine aynı sayım sonuçlarına göre 12-19 yaşlar arasındaki ziraatçı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılarının sayısı 3.086.126'dır. Bu gençlerin 1.092.527'si okur yazar değildir (34). Okur-yazar olmayanların 808.731'i kız, diğerleri erkektir. Bu sonuçlar bize kırsal kesim gençliğinin eğitimi ile ilgili somut ipuçları vermektedir. Kırsal kesim gençleri örgün eğitimden yararlanamamaktadır. Bunun bir nedeni fiziki koşulları ise, diğer nedeni de kültürel koşullardır. Birçok köyümüzde okul olmadığı, çocukların ve gençlerin okuma olanaklarından yoksun olduğu doğrudur. Ancak okulu olan, okuma olanakları olan köylerimizde ve kasabalarımızda da kültürel değerler ve geleneksel tutumlar gençlerin okumasını engellemektedir.

Geleneksel tarzda yetişen gençlerin de çoğu okumayı istemektedirler.

"Okumayı istemeyen kadınlarda tek sebep vardır; o da kızların okumasının iyi olmadığı, okuyanların açılıp saçıldığı, kızların ev kadını olmasının daha uygun olacağı düşünceleridir. Bu, geleneksel inançlarla şekillenmiştir ve kadınların kendi statüleri konusundaki düşüncelerini de yansıtmaktadır" (35).

Bunun yanında maddi olanakların kısıtlı olması, bazı gençlerin ilkokuldan sonra okumalarına engel olmaktadır. Bu nedenle, bu gençlerin yetenekleri zamanla körelmektedir.

"Ortaokuldayken ayrılan ve serbest çalışan bir genç, 'okusaydım ne olacaktı, şimdi daha çok para kazanıyorum' demiştir. Bu genç, okurken kitap parası dahi bulamadığı için okulu bırakmıştır" (36).

Kırsal kesimde erkek çocukların okumaları genellikle teşvik edildiği halde kızların okumalarına karşı bir tutum yaygındır. Bugün bile, kırsal kesimdeki kızların okumalarıyla ilgili sorun çözümlenmiş değildir.

"Üniversiteye giriş imtihanlarıyla ilgili veriler, bu görüşü desteklemektedir. Köy kökenli kızlar, yarışan toplam öğrencilerin %2,6'sı, kızların %11,7'sidir; oysa köy kadınları toplam köy nüfusunun %51'idir" (37).

(31) Atalay, B., a.g.e., aynı yerde.

(32) Atalay, B., a.g.e., S.104.

(33) Türkiye İstatistik Yıllığı: 1985, Tablo: 46, s.68.

(34) Türkiye İstatistik Yıllığı: 1985, Tablo 32, s.48.

(35) Atalay, B., a.g.e., s.39.

(36) Atalay, B., a.g.e., aynı yerde.

(37) Kazgan, N., "Türk Ekonomisinde Kadınların İşgücüne Katılması, Mesleki Dağılımı, Eğitim Düzeyi ve Sosyo-Ekonomik Statüsü", Türk Toplumunda Kadın, (s.155-189), Ankara, 1979, s.175.

1974-1975 öğretim yılında üniversite sınavına başvuran öğrencilerin %30,3'ü kır kökenli, bunların da %8,7'sini kızlar oluşturuyordu (38). Halbuki 1975 nüfus sayımına göre, Türkiye nüfusunun %58,2'si kırsal kesimde yaşamaktaydı (39). Ayrıca Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı okullarda da kırsal kesim kökenli çocukların oranı kent kökenlilere bakarak daha düşüktür (40).

Kırsal kesim kökenli hükümlü gençlerin büyük çoğunluğu ilkökul öğreniminden öteye geçememişlerdir; %20'ye yakın bölümü de okur-yazar değildir (41).

Kırsal kesim gençliğinin örgün eğitiminden yeterince yararlanamadıkları, ilköğretim düzeyindeki eğitimin ya birşey kazandırmadığı ya da öğrendiklerini kısa zamanda unutup işlevini yitirdiği bilinmektedir (42).

C.Gençler ve Evlilik

Kırsal kesimde gençler daha ergenlik döneminde yetişmiş insanlar olarak kabul edilirler. Erkekler, babayla birlikte erkek işlerinin ve sorumluluklarının, kızlar da anneleriyle birlikte, ev işleri, çocuk bakımı ve çeyiz hazırlıkları işlerinin altına girerler. Ergenlik çağında başlayarak her yaşta evlilik sözkonusu olabilir. Ancak, genel olarak evlilik yaşı kızlar için 15-20 yaşlar arasındadır. Kağıtçıbaşı'nın yaptığı bir araştırmada, araştırma kapsamına giren kadınların %52'sinin 15-17, % 29'unun 18-21, % 16'sinin ise 15 yaşından önce veya 12-23 yaşlarında evlendiklerini saptamıştır (43).

"Erkeklerde evlilik yaşı kadınlardan önemli farklılıklar gösterir. Kızların 20 yaşının üstünde evlenmeyi evde kalmış sayılırken, erkeklerde bu yaşın altında evlenme istisnadır. Cinsiyetin, tutum davranış ve statüdeki tesiri burada kendisini daha açık göstermektedir" (44).

"Erkekler için de evliliğin önemi küçümsenemez. Yalnız bu onların hayatının tek olayı değildir. Onların hayatında çok önemli olan askerlik olayı vardır" (45).

Kırsal kesimde gençlerle aileler arasındaki anlaşmazlık konularından biri de eş seçimi konusudur. Özellikle 17-19 yaşlar arasındaki gençler eş seçimi konusunda büyüklerinin karar vermesine karşı çıkmaktadırlar. Bu tutum, yaş ilerledikçe değişmekte ve eş seçiminde ailenin etkisi hoş karşılanmaktadır.

(38) Öncü, A., "Uzman Mesleklerde Türk Kadını", Türk Toplumunda Kadın, (s.271-286), Ankara, 1979, s.267.

(39) Türkiye İstatistik Yıllığı: 1985, Tablo 22, s.34.

(40) Tütengil, C.O., a.g.e., s.131.

(41) Yörükoğlu, A., Gençlik....., s.315.

(42) Tütengil, C.O., a.g.e., s.129.

(43) Kağıtçıbaşı, Ç., "Türkiye'de Çocuğun Değeri, Kadının Rolü ve Doğurganlığı", Türk Toplumunda Kadın, (s.89-115), Ankara, 1979, s.92.

(44) Atalay, B., a.g.e., s.49.

(45) Atalay, B., a.g.e., s.47.

Tablo; 1
Kadınlarda yaş evlenmede aileye karşı tutum

YAŞ	15-17	18-21	22-25	Toplam
Kızlar ana-babalarının istediği ile evlenmeli	46.7	61,5	75	60
Kızlar ana-babanın dediği ile evlenmek zorunda olmalı	53.3	39.5	25	40
TOPLAM	100	100	100	100

Kaynak: Atalay, Beşir, Köy Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Erzurum, 1979, Tablo: 54, s.69

Aynı durum erkekler için de sözkonusudur.

Tablo:2
Erkeklerde Yaşın Eş Seçimine Etkisi

YAŞ	15-17	18-21	21-25	Toplam
Eş Seçimi Tutumu	%	%	%	%
Eş seçiminde gençler büyüklerinin dediğini yapmalı	28	40	46	38.5
Kızla erkek birbirini görüp konuşmalı	22	30	37	27
Büyükler gençlerin isteğini yapılmalı	50	20	27	30
Cevapsız	-	10	-	4.5
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: Atalay, Beşir, Köy Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Erzurum, 1979, Tablo: 61, s.72.

Evlenme yaşı ne kadar küçük olursa olsun, evlenen bir genç artık evrensel anlamda, genç sayılmaktadır. Kırsal kesimde insanlar iyi iş görebildikleri, üretim yapabildikleri sürece genç olarak nitelendirilmektedir. Ancak buradaki "genç" kavramı dinç, iş yapabilir anlamda kullanılmaktadır. Aynı şekilde yeni gelin ve yeni evli erkeklerle de delikanlı denilmektedir. Bu da hareketli, güçlü kuvvetli anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle kırsal kesimde gençlerin incelenmesini bu dönemde bırakmak gerekmektedir.

KIRSAL KESİM GENÇLİĞİNİN GELİŞİM SORUNLARI

Bu sorunların biyolojik ve çevresel sorunlar olarak ayırmak olanaklıdır. Konumuz kültürel faktörlerle ilgili olduğundan, biyolojik sorunlara değinmeyeceğiz.

Bilindiği gibi insan davranışları, doğuştan donanım ve edinilmiş donanımların bir bileşimidir. Edinilmiş donanım çevreden kazanılır. Bu çevre insan için kültür, kırsal kesim genci için ise geleneksel kültürdür. Gelişim sırasında çevrenin zenginliğinin, daha zengin çevrelere uyumu kolaylaştırdığını vurgulayan deney sonuçları alınmıştır (46). Aynı şekilde fakirleştirilmiş çevrenin de bu çevrede olmayanların algılanmasını zayıflattığı saptanmıştır (47). Bu durumda, değişmeye karşı dirençli öğelerden oluşan bir kültür içinde ve değişmeye dirençli erişkinler tarafından yetiştirilen gençlerin gelişiminde bazı sorunların olması doğaldır.

1. SOSYAL FAKİRLİK

Çocuk sayısının fazla olduğu, öğrenme ve oyun olanaklarının az olduğu ortamlarda yetişen ve yeterince ilgi görmeyen çocuklarda zihinsel ve sosyal gelişimin geri kaldığı saptanmıştır (48). Kırsal kesimdeki aile başına düşen çocuk sayısının fazlalığı, çocuk bakımındaki tutum, bu çocukların gelişimini sosyal yönden fakirleştirmektedir. Sosyal fakirlik zihinsel gelişime de olumsuz yönde etki yapmaktadır. Çocuğun sosyal gelişimi, "diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurmak" (49) yoluyla sağlanmaktadır. Kırsal kesimde ise ergenlik çağına kadar anne ile ilişki kurabilmekte, bundan sonra ise, erişkin statüsüne yakın bir sorumluluk yüklenmekte, fakat, bu statü ile ilgili hakları kullanmamaktadır.

Kırsal kesim ailesinde uygulanan baskıcı tutum gençlerin saldırgan davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır. Çünkü, "bir güdünün engellenmesi, saldırgan davranışın meydana çıkmasına neden olabilir" (50).

2. ÖĞRENME SORUNLARI

"Öğrenme, tekrar ya da yaşantı sonucu davranışta meydana gelen oldukça devamlı bir değişiklik olarak tanımlanabilir" (51).

Bu tanımda vurgulanan, tekrar ve yaşantı sonucu olması, devamlı olması gibi öğeler, kırsal kesimde gencin yaşamına giremeyen kültür değerlerinin öğrenilmesinin güçlüğüne dile getirmektedir. Kırsal kesim genci, yaşamadığı, görmediği, sürekli olarak ilişkide bulunmadığı değerleri öğrenmekte güçlük çekmektedir. Bu durum ise uyum sorunlarını gündeme getirmektedir. Suçluluğun nedenlerinden biri de bilmemek, öğrenmemektir. Örgün eğitimin kırsal kesimde yetersiz olması da bu sorunun çözülmesini zorlaştırmaktadır.

3. ZEKA VE YETENEK GELİŞİMİ

Bu sorun sosyal fakirlik ve öğrenme sorunlarıyla yakından ilişkilidir. Yeterince bilgi birikimini sağlayacak sosyal çevreye sahip olamayan gencin yetenekleri körelmekte, kullanılmayan zeka düzeyi yükselememektedir. Bu yüzden, doğuştan var olan zekanın çok az bir bölümü ile bir yaşam geçirilmekte ve birçok yetenek hiç tanınmadan kaybolmaktadır.

(46) Morgan, C.T., a.g.e., s.47.

(47) Morgan, C.T., a.g.e., s.46, Kedi ve yizgili ortam deneyi.

(48) Morgan C.T., a.g.e., s.48. Hunt ve Kirk'ün deneyleri.

(49) Morgan, C.T., a.g.e., s.65.

(50) Morgan, C.T., a.g.e., s.70.

(51) Morgan, C.T., a.g.e., s.77.

4. DİL GELİŞİMİ

Sosyalleşmenin en önemli ögesi olan dil, en yoksun halini kırsal kesimde yaşar. Günlük dilde çok az sayıda sözcük ve kalıp kullanılır. Bu dil ile kurulan iletişimin ne denli sağlıklı olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Genç, dil gelişimindeki eksiklik nedeniyle kendisini ifade etmede zorluk çeker. Sosyal ilişkilere giremez, sapkın davranışlar göstermek kendini göstermek için en kolay yol olur. Alkoliklerle ilgili olarak televizyonda yapılan haber programında, kırsal kökenli oldukları konuşmalarından anlaşılan alkolikler "beni anlamıyorlar abi" diyordu. Buradaki anlamama, anlatamama duygusal olduğu kadar dille de ilgilidir. Anlatamayan anlaşılmaz.

5. ALGILAMA SORUNLARI

Kedi yavrularının dikey çizgiler çizilmiş bir araç içinde tutulduğu deneyde (52) kediler kendilerine gösterilen yatay çizgileri algılayamamışlardır. Bu bize daha önce karşılaşılmayan durumların algılanmasında zorluk çekildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Kırsal kesimde sürdürülen tekdüze yaşam ve belli kültürel çevre nedeniyle, gençler değişik ortamlarda algılama zorlukları çekerler. Genellikle yükseköğrenimin başlarında kırsal kökenli gençlerin daha çok zorlandığı bilinen bir gerçektir. Bunun bir nedeni daha önceden alınan bilginin eksikliği ise bir nedeni de algılama zayıflığıdır.

SONUÇ

"Geleneksel kesimde yetişen gençler, saygılı, kurallara ve emirlere uyan, geleneklere bağlı bir insan olarak yetişir. Ancak, girişken değildir, yeni durumlara uyum yeteneği azdır, yaratıcılığı ise hiç yoktur. Demokratik toplumun yurttaşı değil, totaliter düzenlerin aradığı kul olabilir" (53). Bu sözler kırsal kesim gencinin gelişimi hakkındaki genel kanıyı anlatmaktadır. Ancak geleneksel kesim denilen kesim de değişmekte, yeni normlar, kurallar, ilişki biçimleri, değerler, tutumlar geleneksel kesim içinde de gelişmektedir. Kentleşme, kırsal kesimde de etkisini göstermekte, toplumsal değişme köy ailesinin yapısında da değişmelere yol açmaktadır. Ekonomik liderlik, babanın elinden çıkıp çocuklara doğru kaymaktadır. Artık toprağa sahip olmak egemenlik için yeter ve gerek koşul değildir. Toprak olmadan da geçim sağlanabilmekte, bağımsız olunabilmektedir. Kişi kendini kanıtlamak için yeni olanaklara sahiptir. Kente gitmek, orada ayrı bir iş bulmak (ne olursa olsun) köydeki statüyü değiştirmek için yeterli olabilmektedir.

Her ne kadar, özellikle erkekler babalarının statülerini kendilerinde sürdürmeye çalışsalar da, kadının aile içindeki yeri iyileşiyor, çocuklar babalarıyla konuşabiliyorlar. Son yıllarda gençlere olan güven arttı. Onların daha bilgili olduklarını büyükleri de kabul edebiliyor.

Sonuç olarak, geleneksel kültür, çocuk yetiştirmeden başlayarak, gencin gelişimini hemen her yönden etkilemektedir. Bu kültürel faktörler; çocuk ve gencin aile ve toplum içindeki statüsü, gencin statüsü ile ilgili davranışı kazandırma şekilleri, gelişimle ilgili inanışlar şeklinde sıralanabilir.

Geleneksel kültürümüzün yarattığı gelişim sorunları yanında bugün çalışma yaşamının çocuk gelişimi üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ortadan

(52) Morgan, C.T., a.g.e., s.46.

(53) Yörükoğlu, A., Gençlik...., s.145.

kaldırabilecek değerlere sahip olduğu açıktır. Geniş aile içinde çalışan annelerin çocukları hiçbir zaman kendilerini terkedilmiş hissetmemekte, her zaman desteklendiklerinin bilincinde olarak gelişmektedirler. Doğa ile yakın ilişkileri nedeniyle daha uyumlu, dayanıklı ve olaylar karşısında serinkanlı olabilmektedirler. Çalışmanın konusu gelişim sorunları ile sınırlı olduğundan geleneksel kültürün gelişim üzerindeki olumlu etkilerinin ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Kırsal kesim insanının eğitim düzeyi yükseldikçe, iletişim araçları yaygınlaştıkça ve er. öremlisi endüstrileşme hızlandıkça geleneksel kültür öğelerinin bireyin gelişimindeki payı giderek azalacaktır. Bu, geleneksel kültür etkisinin tamamen kalkacağı anlamına gelmez. Ancak, bu öğelerin belirleyicilik nitelikleri olmayabilecektir.

Kırsal kesim gençliğinin gelişim sorunlarının çözülmesi, iletişimin yaygınlaştırılmasına, ekonomik kalkınmanın sağlanmasına, eğitim olanaklarının kırsal kesim gençliğine de sağlanmasına; yani, çağdaşlaşmaya bağlıdır. Çağdaşlaşmanın yolu da endüstrileşmeden geçtiğine göre, kırsal kesimde bu yönde yapılacak çalışmalar hem kalkınmaya, hem de bu çalışmanın konusu olan "Kırsal Kesim Gençliğinin Gelişimi"ne olumlu katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- ATALAY, B., Köy Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Büyükgeçit Köyü Araştırması, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:525, Erzurum, 1979.
- BALAMİR, N., Kırsal Türkiye'de Eğitim ve Toplum Yapısı, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Ara Yayınları, T6-06-82.
- BAYMUR, F., Genel Psikoloji, 4.Baskı, İnkilap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1978.
- ESERPEK, A., Sosyal Kontrol Sapma ve Sosyal Değişme: Erzurum'un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No.76, Ankara, 1979.
- GENÇTAN, E., Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, 2.Basım, Ankara, 1982.
- GÜVENÇ, B., İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, 3.basım, Ankara, 1979.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç., Çocuğun Değeri: Türkiye'de Değerler ve Doğurkanlık, Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul, 1981.
- , İnsan ve İnsanlar; Sosyal Psikolojiye Giriş, 4.Baskı, İstanbul, 1979.
- , Türkiye'de Çocuğun Değeri, Kadının Rolü ve Doğurganlığı, Türk Toplumunda Kadın, Derleyen Nermin Abadan Unat, Ankara, 1979, s.89-115.
- , Gençlerin Tutumları; Kültürlerarası Bir Karşılaştırma, O.D.T.Ü. Yayını, Ankara, 1973.
- KAZGAN, N., "Türk Ekonomisinde Kadınların İşgücüne Katılması, Mesleki Dağılımı, Eğitim Düzeyi ve Sosyo-Ekonomik Statüsü", Türk Toplumunda Kadın, s.155-189.
- MORGAN, C.T., Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, Çevirenler, Hüsnü Arıcı, v.d. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No: 1, Ankara, 1979.
- MUNN, N.L., Psikoloji: İnsan İntibakının Esasları, Çeviren: Nahit Tendar, Maarif Basımevi, İstanbul, İstanbul, 1958.
- ÖNCÜ, A., "Uzman Mesleklerde Türk Kadını", Türk Toplumunda Kadın, s.272-286.

- ÖRNEK, S.V., Geleneksel Kültürümüzde Çocuk, Türkiye İş Bankası Yayınları, Genel Yayın No: 206, Ankara 1979.
- ŞENYAPILI, Ö., Kentleşen Köylüler, Milliyet Yayınları, Milliyetten Seçmeler Dizisi: 19, (Yer yok), 1978.
- TEZCAN, M., Sosyal ve Kültürel Değişme, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 129, Ankara, 1984.
- Türk Toplumunda Kadın, Derleyen, Nermin Abadan Unat, Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Kadın Araştırmalar Serisi, Ankara, 1979.
- Türkiye İstatistik Yıllığı 1985, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1150, Ankara, 1985.
- Türkiye'de Kentleşme, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara, 1971.
- TÜTENGİL, C.O., 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları, Gerçek Yayınevi 100 Soruda Dizisi: 45, 3.Baskı, İstanbul, 1979.
- YÖRÜKOĞLU, A., Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1984.
- , Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı Eğitimi ve Sorunları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 270, Ankara, 1985.
- , Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Genel Yayın No: 189, 9.Baskı, Ankara, 1985a.

